

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора Дорошенко Тетяни Володимирівни
на дисертацію Дун Цзяньбін
«Формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв
у процесі музично-хореографічної підготовки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
галузі знань 01 Освіта**

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Важливою метою реформування сучасної освіти є розвиток творчої особистості майбутнього фахівця. У цьому контексті підготовка студентів факультетів мистецтв спрямована на активізацію процесів пізнання, здатності до набуття і творчого застосування мистецьких знань, формування творчого мислення та умінь оригінальної інтерпретації мистецьких явищ. Звернувшись до актуальної проблеми дослідження, Дун Цзяньбін переконливо доводить важливість і необхідність формування творчого потенціалу студентів, як одного з найпотужніших факторів розвитку мобільної, гнучкої, креативної, творчої особистості, здатної бути конкурентоспроможною у сучасних умовах глобальних криз і трансформаційних процесів.

Зазначене актуалізує необхідність модернізації музично-хореографічної підготовки студентів факультетів мистецтв та підтверджує своєчасність дослідження, в якому автором окреслено ряд суперечностей між: соціальним запитом на фахівців мистецько-педагогічних та мистецько-виконавських спеціальностей і готовністю студентів факультетів мистецтв до самореалізації у майбутній професійній діяльності; необхідністю сформованого творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв та системи забезпечення умов цілісності процесу їх фахової підготовки; набутими знаннями студентів факультетів мистецтв і досвідом, наявними можливостями їх творчої реалізації в умовах сучасних тенденцій розвитку

мистецтва. Значущість теми дослідження, наявність виявлених автором суперечностей і невирішених питань зумовлюють актуальність теми дослідження Дун Цзяньбін «Формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки», яке є складовою плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова і складає частину наукового напрямку «Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів музичного мистецтва». Тему дисертації затверджено Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 25 листопада 2021 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Теоретична й методологічна обґрунтованість наукових положень роботи, що представлена глибоким аналізом джерельної бази (разом 151 найменування, з них 6 – іноземними мовами), основних понять за темою дисертації, теоретичних та емпіричних методів, забезпечує їх вірогідність та достовірність.

У роботі через аналіз понять «творчість», «потенціал», «особистість» автором теоретично обґрунтовано сутність ключового поняття «творчий потенціал студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки» (с. 50-51), як динамічного інтегративного утворення, що відображає ресурсні можливості особистості у процесі її становлення на основі розвитку творчих здібностей та особистісних якостей, набуття мистецьких знань, досвіду виконавської та педагогічної діяльності, спрямованості на саморозвиток і творчу самореалізацію, і проявляється у різних видах мистецької (музичної та хореографічної) діяльності.

Вірогідність та аргументованість результатів дослідження забезпечується теоретичним обґрунтуванням принципів положень та методологічним обґрунтуванням з позицій компетентнісного, суб'єктно-діяльнісного, герменевтичного та контекстного підходів; музикознавчим та психолого-педагогічним аналізом; застосуванням адекватних діагностичних методик, проведеною експериментальною роботою із застосуванням методів відповідно до мети, завдань дослідження та коректним застосуванням методів статистичної обробки результатів.

Аргументованість, переконливість рекомендаційних висновків і результатів дослідження підтверджується кількісною та якісною експериментальною перевіркою авторської методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки.

3. Структура і зміст роботи

Дисертація Дун Цзяньбін має усталену структуру, що характеризується логічним поєднанням усіх частин: теоретичної, методичної, дослідно-експериментальної, і складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списків використаних джерел до кожного розділу (разом 151 найменування, з них 6 – іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг роботи – 210 сторінок. Робота містить 17 таблиць, 7 рисунків.

У вступі автором обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження; представлено теоретико-методологічну основу та наведено методи для розв'язання поставлених завдань; визначено наукову новизну й практичне значення дослідження; надано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, їх висвітлення у наукових публікаціях.

Зміст трьох розділів дисертації логічно висвітлюється відповідно до визначених завдань, що спрямовані на досягнення мети, яка полягає у

розробленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки.

У першому розділі «Теоретичне обґрунтування формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки» було здійснено аналіз наукової мистецтвознавчої та педагогічної літератури з метою дослідження проблеми музично-хореографічної підготовки студентів факультетів мистецтв у контексті традицій та сучасних тенденцій розвитку музичного та хореографічного мистецтва. Автором було зроблено висновок про те, що музично-хореографічна підготовка студентів факультетів мистецтв має здійснюватися з урахуванням тенденцій розвитку сучасного мистецтва, а також шляхом творчого переосмислення традицій мистецької спадщини і набуття досвіду практичної мистецько-педагогічної діяльності. Було встановлено, що новітні тенденції, які позначаються на розвитку сучасного мистецтва, зумовлюють появу нових форм та видів синтезу мистецтв, що викликає необхідність у процесі музично-хореографічної підготовки студентів факультетів мистецтв розвивати їх інтелектуальну сферу, формувати художній світогляд, творче мислення, уміння оригінальної інтерпретації, активізувати процеси пізнання, здатність набувати і творчо застосовувати мистецькі знання, що і актуалізувало проблему формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв.

Вивчення наукової літератури для конкретизації сутності творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв, дозволило Дун Цзяньбін розглянути означений феномен через узагальнення розуміння науковцями базових понять дослідження: «творчість», «особистість», «креативність», «потенціал», представити авторське визначення цього поняття та визначити його компонентну структуру у вигляді взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, креативно-діяльнісний.

У другому розділі «Методичне обґрунтування формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки» автором підкреслено, що творчий потенціал студентів факультетів мистецтв проявляється у мистецько-виконавській та мистецько-педагогічній діяльності у процесі інтерпретації мистецьких творів, у якому поєднуються всі форми творчих проявів інтерпретатора. У зв'язку із цим проаналізовано поняття «художньо-педагогічна інтерпретація», яка разом з виконавсько-творчою інтерпретацією відноситься до двох основних видів у творчій мистецько-виконавській та мистецько-педагогічній діяльності.

На основі аналізу сучасних наукових досліджень здобувачем визначено та обґрунтовано, що формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки доцільно розглядати з позицій суб'єктно-діяльнісного, герменевтичного, контекстного підходів та компетентнісного як базового. Основними принципами, на яких ґрунтується означений процес, автором було визначено такі принципи: інтегративної спрямованості навчання; гуманізації освітнього процесу; залучення учасників освітнього процесу до використання сучасних мультимедійних технологій.

У другому розділі дослідження беззаперечним здобутком дисертанта є визначені педагогічні умови, які забезпечують ефективність формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв: урахування індивідуального досвіду і творчих можливостей студентів щодо художньої інтерпретації музичних творів; спрямування студентів на творче самовдосконалення та посилення відповідальності за результати власної навчальної та практично-творчої діяльності; встановлення продуктивного діалогу «викладач-студент» в освітньому процесі; забезпечення принципу міждисциплінарної інтеграції мистецьких знань, а також запропоновані методи, які виступили складовими авторської методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв: словесні, наочні,

аналітичні методи, методи інтегрованого та інтерактивного, емоційного навчання, методи художньо-педагогічного впливу, дієво-практичні, методи інтроспекції та інші.

Заслуговує на увагу представлена у розділі методична модель формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки, яка включає мету, наукові підходи, компонентну структуру творчого потенціалу студентів, критерії, педагогічні умови, принципи, етапи та методи авторської методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв.

Третій розділ «Експериментальна перевірка методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки» присвячений експериментальному дослідженню, яке проводилось поетапно за розробленою автором програмою дослідно-експериментальної роботи, яка включала чотири етапи (підготовчий етап, етап констатувальної діагностики, формувальний експеримент та контрольньо-узагальнювальний етап).

На першому, підготовчому етапі, здобувачем проведено пошукову роботу з опрацювання, аналізу та узагальнення наукових джерел, що дозволило згідно з розробленою програмою дослідження, перейти до наступного етапу констатувальної діагностики.

Метою другого етапу (етап констатувальної діагностики) було з'ясування рівнів сформованості творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв.

Відповідно до визначеної у другому розділі компонентної структури творчого потенціалу студентів, було розроблено критерії (міра мотиваційної спрямованості на розкриття власного творчого потенціалу; міра здатності до критичного пізнання мистецьких явищ на основі набутих інтегрованих знань; ступінь спроможності до творчого самовираження у власній мистецько-педагогічній та мистецько-виконавській діяльності) та

показники, що сприяли виявленню рівнів сформованості означеного феномену (початковий, достатній, високий).

Визначений критеріальний апарат дозволив провести констатувальну діагностику, проаналізувати та узагальнити її результати, які показали переважання початкового рівня сформованості творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв, до якого було віднесено 62,16% від загального числа респондентів. До достатнього було віднесено 24,34%, а до високого –13,45% студентів.

На третьому етапі з метою підвищення рівня сформованості творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв Дун Цзяньбін було впроваджено авторську експериментальну методику, що є беззаперечним здобутком здобувача, і яка включала три етапи: адаптаційно-пізнавальний, інтеграційно-рефлексивний, творчо-результативний. Впродовж зазначених етапів застосовувалися визначені автором методи та створювалися відповідні педагогічні умови.

На четвертому етапі з метою з'ясування ефективності запропонованої методики здійснено статистичну обробку, аналіз та узагальнення результатів проведеного експерименту.

Після впровадження формуальної методики було відзначено підвищення рівнів сформованості творчого потенціалу студентів, зокрема експериментальної групи, за усіма показниками структурних компонентів, що підтвердило ефективність розробленої авторської методики та доцільність її використання.

Висновки роботи логічні, обґрунтовані, в повній мірі відображають результати проведеного дослідження та засвідчують вирішення поставленої мети і завдань.

Представлені у дисертації додатки (тести, опитувальники, результати проміжного зрізу сформованості творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у КГ та ЕГ), викликають інтерес і заслуговують на позитивну оцінку.

4. Наукова новизна отриманих результатів дослідження

Дослідження Дун Цзяньбін відзначається науковою новизною, яка полягає в тому, що вперше:

– розроблено поетапну методику формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки;

– розкрито сутність і зміст, визначено компонентну структуру творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у контексті традицій і сучасних тенденцій розвитку мистецтва;

– розроблено критерії та показники, критеріально-рівневі характеристики сформованості означеного феномена;

– визначено принципи та виявлено педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки.

Уточнено зміст поняття «творчий потенціал студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки», «музично-хореографічна підготовка», зміст компетентнісного, контекстного, герменевтичного, суб'єктно-діяльнісного підходів у процесі музично-хореографічної підготовки з метою формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв.

Удосконалено форми та методи, спрямовані на формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки, що передбачає становлення особистості у контексті міжпредметної інтеграції знань, практичного досвіду сприйняття та розуміння мистецьких явищ і способів мистецького самовираження у майбутній мистецько-педагогічній діяльності.

Наукові результати дослідження пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

5. Значущість результатів дослідження для науки і практики та можливі шляхи їх використання

Значущість одержаних Дун Цзяньбін результатів для педагогічної науки полягає у подальшому вдосконаленні шляхів професійної підготовки майбутніх фахівців, а саме у розробленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки.

Не викликає сумніву й практичне значення одержаних автором результатів, яке полягає у можливості практичного застосування теоретичних та методичних напрацювань проведеного дослідження для впровадження у процес фахової підготовки студентів факультетів мистецтв закладів вищої освіти України та КНР з метою її вдосконалення. Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами ЗВО (у лекціях та підготовці студентів мистецьких та мистецько-педагогічних спеціальностей до виробничої практики), та слугувати орієнтирами у ході написання студентами магістерських та бакалаврських робіт.

6. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Висновки та результати дисертаційного дослідження Дун Цзяньбін відображено у шести науково-методичних публікаціях, з яких 3 – у провідних фахових виданнях України, 1 – у міжнародному виданні, 2 – праці апробаційного характеру. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні положення дисертаційної роботи та пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських конференціях та науково-методичних семінарах.

7. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

Враховуючи обґрунтовані в дисертації положення, результати експериментальної перевірки запропонованої авторської методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі

музично-хореографічної підготовки, представлені висновки, апробацію основних наукових положень на науково-практичних конференціях, оприлюднення результатів наукового пошуку в публікаціях, уважаємо, що представлену авторську методику доцільно запроваджувати в освітній процес факультетів мистецтв, мистецьких відділень закладів вищої освіти для вдосконалення змісту навчальних планів та програм, використовувати у розробці навчальних і методичних посібників, методичних рекомендацій з питань формування творчого потенціалу майбутніх фахівців.

8. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Дисертаційна робота Дун Цзяньбін є цілісним, завершеним науковим дослідженням. Тему дисертаційного дослідження розкрито всебічно, визначену мету досягнуто, поставлені завдання, які визначають структуру роботи, виконано. Експериментальна робота виявила позитивну динаміку формувальних впливів і підтвердила ефективність запропонованої авторської методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки. Обґрунтованість і достовірність результатів дисертації підтверджується їх успішною апробацією на міжнародних і всеукраїнських конференціях. Відзначаємо структурованість, логічність викладу результатів дисертації.

Сформульовані загальні висновки засвідчують належний рівень реалізації мети і завдань дослідження, а також вказують на перспективність подальших наукових розробок. Дисертація Дун Цзяньбін написана грамотно й оформлена згідно з вимогами.

9. Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів дослідження Дун Цзяньбін, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та висловити зауваження:

1. Схвалюючи широкий спектр проведеного теоретичного аналізу проблеми формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв

у процесі музично-хореографічної підготовки, треба визнати, що у підрозділі 1 першого розділу, в якому зазначена підготовка розглядається у контексті традицій та сучасних тенденцій розвитку музичного та хореографічного мистецтва, недостатньо розкрито позиції зарубіжних учених. На нашу думку, це розширило б можливості та збагатило б досвід у вирішенні професійних і дослідницьких завдань.

2. У вступі дисертації наведено прізвища вчених Китаю (Ці Сянбо, Хуа Вей, Лей Ін, Лю Цяньцян), роботи яких присвячено проблемам фахової підготовки студентів мистецьких спеціальностей, розвитку їх творчих здібностей та формуванню творчого потенціалу. На нашу думку, цікавим був би порівняльний аналіз підходів китайських та українських учених до вирішення досліджуваної проблеми.

3. Застосовуючи методи художньо-образного, жанрово-стильового та історико-стильового аналізу, доцільно було б більш детально розкрити процес їх використання у створенні художньо-педагогічної інтерпретації музичного твору під час проведення формувального експерименту.

4. Представлена авторська методика передбачає використання студентами у процесі виконання творчих завдань певного музичного матеріалу. На нашу думку, доцільно було б розкрити, за якими критеріями здійснювався відбір музичних творів.

5. У другому розділі дослідження беззаперечним здобутком дисертанта є визначені педагогічні умови, які забезпечують ефективність формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв: урахування індивідуального досвіду і творчих можливостей студентів щодо художньої інтерпретації музичних творів; спрямування студентів на творче самовдосконалення та посилення відповідальності за результати власної навчальної та практично-творчої діяльності; встановлення продуктивного діалогу «викладач-студент» в освітньому процесі; забезпечення принципу міждисциплінарної інтеграції мистецьких знань. Проте, не зважаючи на обґрунтування у тексті дисертації важливості створення у закладах вищої

освіти сприятливого середовища, атмосфери, що стимулюватиме до відкритості, творчості, позитиву, до розвитку самостійності, активного пізнання нового та застосування знань на практиці, – така умова не була включена до зазначеного переліку.

У цілому, викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дослідження і можуть бути враховані в подальшій роботі дисертанта.

10. Загальний висновок

Дисертаційна робота Дун Цзяньбін є самостійною, завершеною науковою роботою, яка відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і може бути рекомендованою до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка

Тетяна ДОРОШЕНКО

